

3. ÜNİTE

Peygamberimizin Mekke Yılları

KAVRAMLAR

Vahiy, davet, tebliğ, risalet, fetret, aşere-i mübeşşere, sahabe, isra, miraç, biat, hicret.

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Peygamberliğin insanlık tarihi açısından önemi
- Peygamberimizin İslam'a davet süreci ve davet metodu
- Peygamberimizin tebliğine karşı tepkiler ve nedenleri
- Habeşistan hicretlerinin sebep ve sonuçları
- Hz. Hamza^(r.a.) ve Hz. Ömer'in^(r.a.) Müslüman olmalarının, Müslümanların güçlenmesine katkıları
- Kureyşli müşriklerin Müslümanlara uyguladığı baskılar
- Peygamberimizin Taif yolculuğunun sebep ve sonuçları
- İsrâ ve Miraç Olayı'nın, Peygamberimiz ve Müslümanlar açısından önemi
- Akabe Biatleri'nin Yesrib'de İslam'ın yayılışı açısından önemi
- Yesrib'e hicretin sebepleri ve önemi
- Peygamberimizin Kuba'daki faaliyetleri
- Hicretin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel sonuçları

HAZIRLIK SORULARI

1. Doğru yolu bulmak için bir rehber ihtiyacı duyulmasının sebepleri sizce nelerdir?
2. İnsanın yanlış davranışlarında ısrarcı olmasının sebepleri neler olabilir?
3. İnsan hangi durumlarda vatanını terk etmeye mecbur kalır?
4. İnançları nedeniyle baskı gören insanların tepkileri neler olabilir?
5. Miraç Kandili hakkında neler biliyorsunuz?

1. Risalet ve Peygamberimiz

Allah^(c.c.) insanları ve cinleri sadece kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır. İnsanların arasından da onlara emirlerini bildirmek ve emirlerin uygulanmasını sağlamak üzere elçiler göndermiştir. Allah^(c.c.) ile kulları arasındaki elçilik görevine **risalet**, risalet görevi verilen bu elçilere de resul, nebi ya da peygamber denilmektedir.¹ Kur'an-ı Kerim'de her topluma bir peygamber gönderildiği zikredilmektedir. İlk peygamber Hz. Âdem ile son peygamber Hz. Muhammed^(s.a.v.) arasında çok sayıda elçiler gönderilmiştir. Ancak bu peygamberlerin tamamının ismi Kur'an-ı Kerim'de geçmemektedir.²

Peygamberler, içinde bulundukları toplumun en mümtaz kişilikleridir. Bunun en güzel örneği kendisine risalet görevi verilmeden önce de el-emin sıfatıyla anılan Peygamber Efendimizdir. Peygamberler kendilerine indirilen vahyi, emir ve yasakları insanlara duyurmakla görevlidir. Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e^(s.a.v.) kadar bütün peygamberler insanları iyiliğe ve hakka çağırışlar, kötülüklerle de sabırla mücadele etmişlerdir. Risalet görevlerini ifa ederken yaşantılarıyla tüm insanlığa örnek olmuşlardır.

1.1. İlk Vahiy

Peygamberimiz^(s.a.v.) ilahî hitaba muhatap olmanın zorluğu sebebiyle risalet öncesinde bir bakıma vahye hazırlık süreci yaşamıştır. Otuzlu yaşlarının sonlarına doğru kalabalıklardan uzaklaşarak tefekküre dalmış, şehre uzak ve yüksek bir yer olan Hira Dağı'ndaki mağaraya sıklıkla gider olmuştur. Bu süreçte hanımı Hz. Hatice, devamlı surette onu teselli edip güzel sözler söyleyerek yüreklendirmiştir.

Hiz. Peygamber'e ilk vahiy 610 yılı Ramazan ayının yirmi yedinci gecesinde, Hira'da bulunduğu sırada geldi. Allah'ın^(c.c.) emriyle gelen Cebrail^(a.s.) Alak suresinin “Oku!” emriyle başlayan ilk ayetlerini getirdi.

1 bk. Yusuf Şevki Yavuz, “Nübüvvet”, DİA, C 33, s. 279-280.
2 bk. Yûnus suresi, 47. ayet; Mü'minûn suresi, 44. ayet.

KELİME DAĞARCIĞI

Davet: İslam dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağırma.

Nübüvvet / Risalet: Allah^(c.c.) ile insanlar arasında dünya ve ahiretle ilgili ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevi.

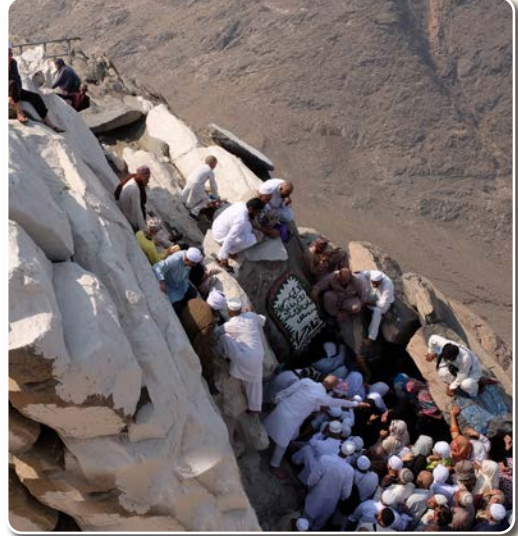
Tebliğ: Allah'ın^(c.c.) kendi katından göndermiş olduğu ilahî emirleri inkârcılara duyurma, inkâra düştükleri hususlarda onları ikna etmeye veya inanç alanıyla ilgili şüpheleri varsa şüphelerini gidermeye çalışma; İslam'ı inkârcılara anlatma.

Vahiy: Allah'ın^(c.c.) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 57, 287, 354, 376.)

Fetret: Hiz. Peygamber'e inen ilk vahiyden sonra vahyin bir süre kesilmesi.

(bk. www.islamansiklopedisi.org.tr)

Görsel 3.1

İlk vahyin indiği Hira Mağarası'nın girişi

SAHABE ANLATIYOR

Hiz. ÂiŖe vahyin naŖıl baŖladıđını Ŗöyle nakleder:

“Allah ReŖulü’ne gelen vahiy Ŗâdık rüyalarla baŖladı. Sabah olduğunda gördüğu rüya aynen gerçekteŖti. Sonra yalnızlık Ŗevdirildi. Hiz. Peygamber o günlerde sık sık Hira’ya gider, günlerce kalıp tefekkür ederdi. Uzun süre kalacağı için giderken yanına yiyecek alırdı. Yiyeceği bitince Hatice’ye gider, yiyecek alıp geri dönerdi. Bu durum Hira’da vahiy gelinceye kadar devam etti...”

(Buhârî, Bed’ü’l-Vahy, 3.)

Görsel 3.2

Alak suresi, 1-5. ayetler
(Hat: Aydın Köse)

Korku ve endiŖe içerisinde Hira’dan evine dönen Peygamberimiz^(s.a.v.), olanları Hiz. Hatice’ye anlattı. Kendisini dikkatle dinleyen eŖi, yaŖadıklarını Hıristiyan bir âlim olan Varaka b. Nevfel’e anlatmasını istedi. Gördüğünün bütün peygamberlere vahyi getiren Cebraiil^(a.s.) olduğunu söyleyen Varaka, Hiz. Muhammed’i^(s.a.v.) peygamberlikle müjdeledi. Ardından da önceki peygamberlerin baŖına gelenlerin onun da baŖına gelebileceği hususunda kendisini uyardı.³

Okuma Vakti

İlk vahyi Hiz. Peygamber Ŗöyle anlatmaktadır:

“O gece Cebraiil bana gelerek ‘Oku! (İkra)’ dedi. Ben okuma bilmediğimi söyledim. Bunun üzerine melek beni aldı, takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra beni bırakıp tekrar ‘Oku!’ dedi. Ben yine ‘Okuma bilmem.’ deyince tekrar son noktaya kadar sıktı ve ‘Oku!’ dedi. Ben ‘Ne okuyayım?’ diye karŖılık verince melek beni üçüncü defa takatim kesilinceye kadar sıktı ve bıraktıktan sonra Ŗu ayetleri okudu: ‘Yaratan Rabb’inin adıyla oku. O, insanı bir embriyodan yarattı. Oku! Rabb’in sonsuz kerem sahibidir. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediklerini de O öğretti.’ (Alak suresi, 1-5. ayetler.)

Korku ve endiŖeden titriyordum. Bana bir hâller olduğunu, aklımlı yitirdiğimi sandım. Eve gittiğimde korku ve heyecanla ‘Beni örtün, beni örtün.’ diyebildim.”

(Buhârî, Bed’ü’l-Vahy, 3.)

3 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 164-166.

1.2. Gizli ve Açık Davet

Hiz. Muhammed^(s.a.v.) ilk vahyin ardından Cebrail^(a.s.) ile tekrar karşılaşma ümidiyle Hira'ya gitmeye başladı. Ancak bir süre vahiy gelmedi. Vahyin kesintiye uğradığı bu döneme “Fetretü'l-Vahiy” denir. Bu süreçte Rabb'inin kendisini bıraktığı⁴ endişesine kapılan Peygamberimiz^(s.a.v.) çok üzüldü ve Mekke'de duramaz oldu. Hira'ya sık sık giderek tefekkür etti. Bir gün Hira'dan dönerken Cebrail^(a.s.) ile karşılaştı. Onu asli suretinde görünce korku ve heyecan içinde evine döndü. Daha sonra **“Ey elbisesine bürünen (Peygamber)! Kalk ve uyar! Sadece Rabb'ini büyük tanı. Nefsini arındır. Kötü şeyleri terk et.”**⁵ ayetleriyle vahiy yeniden başladı.⁶

Allah'ın^(c.c.) mesajlarını tebliğ ve davetle görevlendirilen Peygamberimiz^(s.a.v.), ilk olarak eşini İslam'a davet etti. Süreci yakından takip eden Hiz. Hatice hemen Müslüman oldu. Peygamberimize^(s.a.v.) namaz kılması emredilince Cebrail^(a.s.) ona abdest almayı ve namaz kılmayı öğretti.⁷

Allah Resulü^(s.a.v.) vahyin ilk yıllarında İslam'a daveti en yakınında bulunan akraba ve arkadaşlarına gizli olarak yapıyordu. Ancak imkân bulduğunda Kâbe'de namaz kılan Peygamberimiz^(s.a.v.), ayetleri sesli okuyarak Kâbe'nin etrafında sohbet edenlere duyurup tebliğ ederdi. Yaşananları ilk başlarda şaşkınlıkla izleyen Mekke liderleri zamanla bu durumdan rahatsız oldular. Bu sebeple halk üzerinde büyük bir baskı kurarak insanların Hiz. Muhammed^(s.a.v.) ile görüşmesini engellemeye çalıştılar.⁸

FİKRİNİ SÖYLE!

“(Resulüm!) Sen, Rabb'inin yoluna hikmet ve güzel öğütte çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et!..”

(Nahl suresi, 125. ayet.)

Yukarıdaki ayetten yola çıkarak İslam'ın davet metodunu yorumlayınız.

Gizli davet döneminde tedbiri elden bırakmayan Peygamber Efendimiz yalnızca güvendiği kişileri ve yakın çevresini İslam'a davet etti. Bu kişilerin neredeyse tamamı Müslüman olmuştu. Mekke müşrikleri bu durumdan rahatsız olup müdahale ettiğinde Peygamberimiz^(s.a.v.) gerginliğin azalması için en yakın arkadaşı Hiz. Ebu Bekir ile şehirden ayrılıp Hira'ya giderdi. Çobanlık yapan Abdullah b. Mesud ve Bilâl-i Habeşî bu sırada Hiz. Peygamber ile tanışıp İslam ile şereflendi.⁹ Üç yılı aşkın bu gizli davet sürecinde gelen emirler çoğunlukla Allah'ın^(c.c.) birliği, yoksul ve yetimi kollama ve namaz ibadetiyle ilgiliydi.

4 bk. Duhâ suresi, 3-8. ayetler.

5 Müddessir suresi, 1-5. ayetler.

6 Müslim, İmân, 255-258.

7 bk. Müzzemmil suresi, 1-3. ayetler; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 259-261.

8 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 124-126.

9 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 266-279.

Gizli davet sürecinde ilk Müslümanlardan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın Safâ Tepesi'nin yakınındaki evi İslam'ın ilk davet ve eğitim merkeziydi. **Dârülerkam** olarak adlandırılan bu evin

Görsel 3.3
Dârülerkam (temsili)

Kâbe'nin hareminin içinde olması, Mekkelilerin yanı sıra özellikle hac için dışarıdan gelenlerle de dikkat çekmeden görüşme kolaylığı sağlıyordu. Allah Resulü (s.a.v.) burada sahabeleriyle buluşur, onlara inen ayetleri öğretirdi. Birlikte namaz kılar, sohbet ederlerdi. İslam devletinin çekirdek kadrosu burada yetişti. Mus'ab b. Umeyr ve Hz. Ömer gibi birçok sahabe Dârülerkam'da Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz, Hz. Ömer'in risaletin altıncı yılında Müslüman olmasına kadar tebliğ faaliyetlerini bu evde sürdürdü.¹⁰

Hz. Peygamber'in Dârülerkam'da tebliğe başlaması ilk Müslümanların İslam'ı kabul tarihlerine bir esas teşkil etmiş, sahabilerin Müslüman oluşları Dârülerkam'dan önce veya Dârülerkam'dan sonra şeklinde tarihlendirilmiştir.

(M. Âsım Köksal, "Dârülerkam", DİA, C 8, s. 521.)

Gizli davet süreci **"Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!"**¹¹ ayetinin nazil olmasıyla yerini açık davet sürecine bıraktı. Peygamberimiz (s.a.v.) **"(Önce) en yakın akrabanı uyar..."**¹² ayeti gereğince Abdülmuttaliboğullarını İslam'a davet etmek için bir yemek verdi. Ancak amcası Ebu Leheb ilk gün onun konuşmasına fırsat vermedi. Peygamberimiz (s.a.v.) yılmadı, akrabalarını tekrar davet etti. Bu kez amcasından önce davranarak konuşmaya başladı. *"Ben size ve bütün insanlara gönderilen bir peygamberim. Allah'a yemin ederim ki uykuya dalar gibi ölecek, uyandığınız gibi de diriltilecek, yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz; iyilikleriniz ödüllendirilecek, kötülüklerinizden dolayı cezalandırılacaksınız..."* dedi. Ardından akrabalarını İslam'a davet etti. Lakin hiçbiri onun bu çağrısına uymadı. Amcası Ebu Talib ve halası Safiye, İslam davetini kabul etmemekle birlikte Peygamberimize (s.a.v.) destek olacaklarını söylediler.¹³

¹⁰ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 224.

¹¹ Hicr suresi, 94. ayet.

¹² Şuarâ suresi, 214. ayet.

¹³ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 434.

SAHABE ANLATIYOR

Abdullah b. Abbas şöyle anlatır:

“Resulullah(s.a.v.) davetini duyurmak maksadıyla Safâ Tepesi'ne çıkıp müşriklere seslendi. Müşrikler:

— Bu seslenen kimdir? dediler. Görenler:

— Muhammed! diye cevap verdiler. Bunun üzerine onun yanına toplandılar. Resulullah(s.a.v.):

— Ey Fihroğulları! Ey Adiyyoğulları! Ey Abdimenafogulları! Ey Abdülmuttalipoğulları! diye bütün Kureyş soylarını çağırmaya başladı. Hemen yanına toplandılar. Resulullah(s.a.v.) onlara:

— Size şu vadide birtakım düşman süvarileri üzerinize baskın yapmak istiyorlar diye haber versem bana inanır mısınız? dedi. Müşrikler:

— Evet inanırız. Senin doğru sözlü olduğunu biliyoruz, dediler. Hz. Peygamber:

— O hâlde ben şimdi size önünüzde şiddetli bir azap günü bulunduğunu, Allah'a inanmayanların o çetin azaba uğrayacaklarını haber veriyorum. Ben sizi o çetin azaptan sakındırmak için gönderildim, buyurdular.

Bunun üzerine Ebu Leheb:

— Yazık sana! Bizleri bu konuşma için mi topladın? dedi. Tebbet suresi onun bu sözleri hakkında nazil oldu.”

(Müslim, İmân, 355.)

Allah Resulü(s.a.v.) Safâ Tepesi'nde Mekkelileri açıkça İslam'a davet ettikten sonra büyük bir tepkiyle karşılaştı. Hz. Peygamber, bu tepkiler sürerken Mekke dışından gelenlere İslam'ı anlatabilmek için Zülmecâz, Mecenne ve Ukâz panayırlarına gitti. Çadırları tek tek dolaşarak sabırla insanları İslam'a davet etti ve onları Allah'ın(c.c.) birliğine iman etmeye çağırdı. Bu girişimlerden çoğu zaman eli boş dönen Allah Resulü(s.a.v.) herhangi bir umutsuzluğa kapılmadan inandığı yolda risalet görevini yılmadan sürdürdü. Açık davet, Mekke müşriklerinin tüm engellemelerine rağmen Medine'ye hicret edilinceye kadar devam etti.¹⁴

Görsel 3.4

Panayırlarda İslam daha geniş kitlelere duyuruldu.

¹⁴ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 184.

KELİME DAĞARCICI

H
i
a
y
M

Aşere-i Mübeşşere: Peygamber Efendimiz tarafından cennetle müjdelenen on sahabe (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr b. Avvam, Talha b. Ubeydullah, Said b. Zeyd) verilen isimdir.

Sahabi: Müslüman olarak Resulullah'ı (s.a.v.) çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseye denilmektedir.

Sahabe / Ashâb: Sahabi kelimesinin çoğulu olarak kullanılır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 26, 318-319.)

1.3. İlk Müslümanlar

İslam davetini kabul eden ilk kişi Hz. Hatice'dir. Hz. Hatice sadece iman etmekle kalmamış aynı zamanda eşine bu zorlu süreçte maddi manevi destek olmuştur. Hz. Hatice'nin davetiyle kızları da iman etti. Allah Resulü'nü (s.a.v.) eşiyile namaz kılarken gören çocuk yaştaki Hz. Ali, Peygamberimiz tarafından İslam'a davet edildiğinde iman ederek ilk Müslümanlar kervanına katıldı. Onları Peygamberimizin (s.a.v.) kölelikten azat ettiği Zeyd b. Hârise izledi.¹⁵

Hz. Peygamber'in gençlik döneminden itibaren en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir, davetin yapıldığı ilk günlerde Mekke dışındaydı. Döndüğünde tereddüt etmeden Müslüman olan Hz. Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in ailesi dışından İslam'ı kabul edenlerin ilkiydi. Dürüst ve kazancı yerinde bir tüccar olan Hz. Ebu Bekir, İslam'ı kabul ettiği için işkenceye maruz kalan köle ve cariyeleri satın alarak özgürlüklerine kavuşturdu. Bunun yanında Hz.

Osman, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf ve Ebu Ubeyde b. Cerrah'ın İslam'la şereflenmelerine de vesile oldu.

Mus'ab b. Umeyr, Ammâr b. Yâsir ve Suheyb b. Sinân Dârülerkam'da İslam ile şereflenen ilk Müslümanlardandır. Zengin bir ailenin çocuğu olan Mus'ab'ın Müslüman olduğunu öğrenen annesi, onu bütün imkânlarını elinden almakla tehdit etti. Allah (c.c.) için sahip olduğu imkânlardan vazgeçen Mus'ab (r.a.), ailesi tarafından bir süre hapsedildi. Büyük sıkıntılar çeken sahabi, daha sonra Medinelilere İslam'ı anlatmak üzere görevlendirildi. Bu nedenle de İslam'ın ilk öğretmeni olarak anılmıştır.¹⁶

FİKRİNİ SÖYLE!

Ammâr b. Yâsir, Müslüman oluşunu şu şekilde anlatır: "Allah Resulü, Erkam'ın evindeyken Suheyb b. Sinân ile o evin kapısında karşılaştım. Ona 'Niçin geldin, ne yapmak istiyorsun?' dedim. O da bana aynı soruyu sordu. Ben 'Muhammed'in yanına gidip onun sözünü dinlemek istiyorum.' deyince o, 'Ben de öyle yapmak istiyorum.' dedi. Birlikte onun huzuruna girdik. Hz. Peygamber bize İslam'ı anlattı ve Müslüman olduk. Akşam olunca da gizlice oradan ayrıldık."

(Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 179.)

Yukarıdaki metne bakarak ilk Müslümanlar için Dârülerkam'ın önemini yorumlayınız.

¹⁵ Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 124-125.

¹⁶ İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 257-279.

Gizli davet döneminde Peygamberimizle^(s.a.v.) görüşüp Müslüman olan Abdullah b. Mesud, ondan öğrendiği ayetleri ezberlemesi ve açıktan okuması ile öne çıkmıştı. İslam tarihinde ilk müezzîn olarak bilinen Bilal-i Habeşî ise davetin ilk günlerinde Müslüman olmuş bir köleydi. Hz. Ömer'in kız kardeşi Fâtıma bnt. Hattâb ile eşi Said b. Zeyd, Ebu Seleme ve eşi Ümmü Seleme, Hz. Âişe ile kız kardeşi Esmâ bnt. Ebi Bekir, Hz. Cafer ve eşi Esmâ bnt. Umeys de ilk Müslümanlardandı.¹⁷

HAYDİ YAZALIM!

İslam'ın ilk yıllarında çekilen sıkıntıları göz önüne alarak bugün bize düşen sorumluluğu anlatan bir kompozisyon yazınız.

2. Mekke'de İslam Davetine Tepkiler

Mekke'nin ileri gelenleri İslam davetine karşı alay ile başlayan tepkilerini putları yeren ayetlerin nazil olması üzerine şiddete dönüştürdüler. Özellikle Yâsir ailesi gibi korumasız Müslümanlara dinlerinden dönmeleri için öldüresiye işkence ettiler. Hatta bu işkenceler neticesinde Hz. Sümeyye ve kocası Hz. Yasir şehit oldu.¹⁸ Dininden dönmesi için ağır işkencelere maruz kalan bir sahâbi de Bilal-i Habeşî idi. O inkârâ zorlandıkça "Ehad! Ehad! (Allah birdir! Allah birdir!)" diye tevhid inancını haykırarak müşriklere direndi. Kâbe avlusunda açıktan Kur'an okuyan Abdullah b. Mesud, bunu hazmedemeyen müşriklerin saldırısına uğradı.¹⁹

Okuma Vakti

"Hz. Muhammed"^(s.a.v.) himaye eden Ebu Talib'e giden müşrikler: 'Ey Ebu Talib! Yeğenin atalarımıza sövmesine, ilahlarımızı ayıplamasına artık tahammülümüz kalmadı. Bu sebeple ya onu yaptığı işten alıkoyarsın ya da sizinle savaşıyoruz.' dediler. Kavminin bu söyledikleri karşısında Ebu Talib, yeğenini çağırttı. Mekkelilerin söylediklerini aktardıktan sonra ona şöyle dedi: 'Ey Kardeşimin oğlu! Bana ve kendine merhamet et. Bana taşıyamayacağım bir yük yükleme.' Amcasının sözlerinden sonra onun kendisini himaye etmekten vazgeçtiğini zanneden Hz. Peygamber, 'Ey Amcacığım! Vallahi şayet onlar bu işi terk etmem için güneşi sağ elime ayı da sol elime verseler ben yine de bu davadan vazgeçmem. Allah İslam'ı galip kılincaya veya ben bu uğurda helak oluncaya kadar onu bırakmam.' dedi. Amcası onun kararlılık dolu bu sözleri neticesinde 'Git ve istediğini söyle. Ben seni asla yalnız bırakmayacağım.' diyerek yeğenine desteğini sürdürdü."

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 284-285.)

17 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 209-210.

18 bk. Enbiyâ suresi, 98-99. ayetler; Ankebût suresi, 17. ayet; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 181-182.

19 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 287.

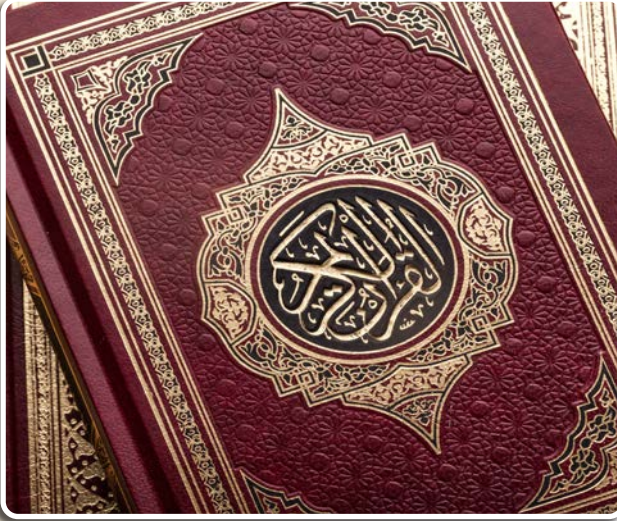
Müşriklerin ileri gelenleri Peygamber Efendimizi himaye eden amcası Ebu Talib'e giderek ataları ve dinleri ile ilgili söylenen sözlerden duydukları rahatsızlığı dile getirdiler. Onların şikâyetlerini dinleyen Ebu Talib, yine de yeğenine verdiği destekten vazgeçmedi. Bu hususta defalarca görüşmelerine rağmen sonuç alamayan müşrikler tutumlarını daha da sertleştirdiler.²⁰

BİLGİ DURAĞI

Müşriklerin ileri gelenlerinden Âs b. Vâil, Hz. Peygamber'in erkek çocuklarının küçük yaşta vefat etmesi sebebiyle Allah Resulü'ne^(s.a.v.) "soyu kesik" anlamına gelen "ebter" kelimesini yakıştırarak alay etmiştir. Bunun üzerine inen "(Resulüm) kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabb'ine kulluk et ve kurban kes. Asıl sonu kesik olan, şüphesiz sana hınç besleyendir." (Kevser suresi, 1-3. ayetler.) ayetleri ile Âs b. Vâil'e ilahî cevap verilmiştir.

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 34.)

Zaman zaman Ebu Cehil, Utbe b. Rebîa, Ümeyye b. Halef gibi Kureyş'in ileri gelenleri Peygamberimizle^(s.a.v.) tartışarak risaleti inkâr için mücadele ederlerdi. Hz. Peygamber'i halkın nazarında zor durumda bırakmak ve etkisiz hâle getirmek için ondan sürekli mucize göstermesini isterlerdi. Bunun Allah'ın^(c.c.) takdirinde olduğunu ifade eden Allah Resulü^(s.a.v.), kendisinin ancak tebliğle görevli olduğunu söyler ve onlarla tartışmaya girmezdi.²¹

Görsel 3.5

En büyük mucize: Kur'an-ı Kerim

Müşrikler; Kur'an'ın eşsiz mucizeliğini halktan gizlemek ve Peygamberimizin^(s.a.v.) örnek şahsiyetini zedelemek için ona kâhin, şair, mecnun gibi iftiralar attılar. Kendilerinin de inanmadığı bu iftiralar onların ne kadar çaresiz olduğunu gösteriyordu. Hac mevsimi gelince Dârünnedve'de toplanan Mekke ileri gelenleri uzun tartışmalar neticesinde Hz. Muhammed'e^(s.a.v.) sihirbaz demeye karar verdiler. İslam davetini etkisiz kılmak için de bu kararı etrafa yaydılar.²²

Alay, iftira ve baskıyla İslam davetini durduramayan müşrikler, Hz. Peygamber'e reddedemeyeceğini düşündükleri teklifler

20 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 171-172.

21 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 142-144.

22 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 288-290.

sunmaya karar verdiler. Bu amaçla Utbe b. Rebîa, Peygamberimize^(s.a.v.) “Ey Muhammed! Eğer sen bütün bunları şan ve şeref elde etmek için yapıyorsan seni başımıza kral yapalım. Mal mülk elde etmek içinse seni en zenginimiz yapalım. Sana bir cin musallat olmuşsa tedavi ettirelim.” diyerek tekliflerini ilettiler. Hz. Peygamber’in teklifi kesin bir şekilde reddeden cevabını arkadaşlarına anlatan Utbe b. Rebîa, “Vallahi onun söyledikleri ne şiirdir ne de kehanet. Ey Kureyş beni dinleyin ve onunla yaptığı şey arasına girmeyin! Eğer Arap ona galip gelirse sizler başkası vasıtasıyla ondan kurtulmuş olursunuz. Yok eğer o Kureyş adına Arap’a üstün gelirse onun şerefi sizin şerefiniz olur.” sözleriyle Hz. Muhammed^(s.a.v.) hakkındaki düşüncelerini paylaştı. Fakat müşrikler onun büyülenmiş olduğunu söyleyerek sözlerine kulak vermediler.²³

FİKRİNİ SÖYLE!

Abdullah b. Ebi Ümeyye Hz. Peygamber’e hitaben “Allah’a yemin ederim ki göğşe merdiven kurup oradan sana şahitlik edecek dört melek getirmedikçe sana asla inanmam. Bunu yapsan bile yine de sana iman edeceğimi zannetmiyorum.” demiştir.

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 318.)

Yukarıdaki metinden hareketle müşriklerin davet karşısındaki tutumunu yorumlayınız.

Teklifleri kabul edilmeyen Mekke liderleri, bu kez uzlaşma yolunu denediler. Peygamberimize^(s.a.v.) “Ey Muhammed! Gel bir yıl biz senin ibadet ettiğin tanrıya tapalım, bir yıl sen bizim tapığımız tanrıya ibadet et. İbadette seninle ortak olalım. Eğer senin ibadet ettiğin ilah hayırlı ise biz nasibimizi almış oluruz. Eğer bizim tapığımız hayırlı ise sen nasibini almış olursun.” dediler.²⁴ Bunun üzerine nazil olan Kâfirûn suresi müşriklerin bu teklifine işaret etmektedir.

ENİNE BOYUNA

“(Ey Muhammed!) De ki: Ey kâfirler! Ben sizin tapıklarınıza tapmam. Benim ibadet ettiğime de sizler ibadet etmezsiniz. Ben de sizin taptığınıza tapacak değilim. Benim kul olduğuma da siz kulluk etmeyeceksiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”

(Kâfirûn suresi, 1-6. ayetler.)

Kâfirûn suresini müşriklerin davete tepkileri ve vahyin verdiği cevap bağlamında değerlendiriniz.

²³ Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 171.

²⁴ İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 388.

2.1. Mekke'de İslam'ı Kabul Edenlerin Genel Özellikleri

Allah Resulü^(s.a.v.) en yakınından başlayarak kadın erkek, zengin fakir, genç ihtiyar, hür köle ayrımı yapmadan bütün insanları İslam'a davet etti. Peygamberimizin^(s.a.v.) davette dikkat ettiği husus doğru zamanda, doğru insana ulaşmaktır. Bu nedenle gizli davet sürecinde yakından tanıdığı ve güvendiği kişileri İslam'a davet etmeye çalıştı. Onun bu davetine daha çok gençler olumlu cevap verdi. Neredeyse kırk yaşın üstünde Müslüman yok gibiydi. Hz. Ali ve Talha b. Ubeydullah gibi henüz on beş yaşına gelmeden Müslüman olan

Görsel 3.6

İslam, ilk günden itibaren toplumun değişik kesimlerini kucaklamıştır. (temsili)

çok sahabe bulunuyordu. İlk Müslümanlar arasında Halid b. Said, Mus'ab b. Umeyr, Utbe b. Rebfa gibi Kureyş'in önde gelen zengin ailelerinin çocukları da vardı. İslam'ın ilk şehitlerinden olan Yâsir ve Sümeyye Hanım ise genç Müslümanlardan Ammâr'ın anne babasıydı.

Bilâl-i Habeşî, Habbab b. Eret gibi kölelerle Ammâr b. Yâsir ve ailesi gibi himayesiz kimselerin yanı sıra Mekke liderlerinden Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe gibi soylu kimseler de ilk Müslümanlar arasında yer almıştı. Ayrıca Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman gibi zengin olanlar ile Talha b. Ubeydullah ve Zübeyr b. Avvam gibi ticaretle uğraşan gençler de vardı.²⁵

SAHABE ANLATIYOR

Müşrik ileri gelenlerinden Âs b. Vâil'den yaptığı işe karşılık alacağı olan demirci Habbab b. Eret ücretini almak için onun yanına gittiğinde Âs b. Vâil ona "Muhammed'i inkâr etmedikçe sana olan borcumu asla ödemeyeceğim." dedi. Bunun üzerine Habbab^(r.a.), "Sen ölüp diriltilmedikçe ben de asla Muhammed'i inkâr etmeyeceğim." şeklinde cevap verdi. Duyduklarından öfkelenen Âs b. Vâil, 'O hâlde kıyamet günü gel. O gün benim malım da olacak evladım da. Sana olan borcumu o gün öderim.' diyerek onunla alay etti. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nazil oldu: "(Resulüm!) Ayetlerimizi inkâr eden ve 'Muhakkak surette bana mal ve evlat verilecek.' diyen adamı gördün mü? O, gaybı mı bildi, yoksa Allah'ın katından bir söz mü aldı? Kesinlikle hayır! Biz onun söylediğini yazacağız ve azabını uzattıkça uzatacağız. Onun dediğine biz vâris oluruz (malı ve evladı bize kalır), kendisi de bize yapayalnız gelir." (Meryem suresi, 77-80. ayetler.)

(Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 201.)

²⁵ W. Montgomery Watt, Hz. Muhammed Mekke'de, s. 88-96.

Toplunun hangi kesiminden olursa olsun ilk Müslümanların genel özelliği; doğru, güvenilir, sabırlı, fedakâr, sır saklayan, yüksek karakterli, güzel ahlaklı insanlar olmaları ve cahiliyenin kötülüklerinden sakınmalarıydı.²⁶ “İnsanların Cahiliye Devri’nde hayırlı olanları, İslam Devri’nde de hayırlıdır.”²⁷ hadisi bu durumu özetlemektedir.

Hız. Ebu Bekir; doğruluğu, dürüstlüğü ve iyilikseverliği ile meşhurdu. Hız. Osman, su gibi içki içilen bir toplumda alkolden uzak durmasıyla; Hız. Hamza ve Hız. Ömer’in yanı sıra Hız. Ali, Sa’d b. Ebi Vakkas gibi gençler ise cesaret ve atılganlıklarıyla tanınırdı. Hız. Hatice, Hız. Osman, Talha b. Ubeydullah gibi pek çok sahabe cömertliği ile meşhurdu. Güçlü bir imana sahip olan ilk Müslümanlar İslam davetinde Hız. Peygamber’in en büyük destekçisi ve yardımcısı olmuşlardı.²⁸

2.2. Müşriklerin İslam Davetine Karşı Çıkma Sebepleri

Atalarının yaşantısını zamanla gelenek hâline getiren Mekkeliler, düzenlerini bunun üzerine kurmuşlardı. Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olup atalarına büyük saygı gösterdiklerinden Hız. Peygamber’in putperestliği reddeden davetini büyük bir tehdit olarak algıladılar. Kur’an’ın ifadesiyle “... **Babalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol) bize yeter...**”²⁹ diyerek İslam’a karşı çıktılar. Müşriklerin İslam’ı kabullerinin önündeki en büyük engel atalarından bilinçsizce devraldıkları dinleriydi. Kendi elleriyle yontarak yaptıkları ilahlarının tahta ve taş olmalarına bakmaksızın onlara ibadet eden müşrikler, putlarından kopamadılar. Atalarının inanç ve ibadetlerini eleştiren ayetlerin³⁰ nazil olmasıyla müşriklerin ileri gelenleri öfkeye kapılarak İslam’a karşı düşmanca bir tavır aldılar.

Okuma Vakti

“Ümeyye b. Ebi’s-Salt, bir ahir zaman peygamberinin gönderileceğini biliyordu fakat o bu şerefın kendisine ait olacağı fikrinde idi. Hız. Muhammed^(s.a.v.), İslam dininin hükümlerini halka duyurmaya başladı-ğında Ümeyye, onun davasının asılsız olduğuna inandığından değil, belki kendisine rakip saydığından ona muhalefet ederek oğullarıyla birlikte Yemen’e gitti ve sonra Taif’e döndü. O, daima bir peygamberin lüzumundan bahsedirdi. Buna rağmen Ümeyye, Hız. Peygambere dil uzatır, onu müteessir ederdi.”

(Neşet Çağatay, İslam’dan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı, s. 154.)

26 bk. İbrahim Sarıçam, Hız. Muhammed^(s.a.v.) ve Evrensel Mesajı, s. 87.

27 Buhârî, Menâkıb, 1.

28 Mevlana Şiblî, Peygamberimizin Hayatı, s. 59-61.

29 Mâide suresi, 104. ayet.

30 bk. Yûnus suresi, 18. ayet; Furkân suresi, 55. ayet.

Müşriklerin iman etmemelerinin sebeplerinden bir diğeri de **“Biz sizinle beraber doğru yola uyarsak yurdumuzdan atılırız, dediler...”**³¹ ayetinde bildirildiği gibi siyasi ve ekonomik kaygılarıydı. Kâbe'nin kutsiyetinden dolayı hac ve umre ibadetinden maddi manevi büyük kazanç elde eden Mekkeliler, Müslüman olduklarında sosyal ve siyasi statü ile ekonomik gelirlerini kaybedeceklerinden endişe ediyorlardı. Mekke'deki liderlerin ve zengin tüccarların

İslam'a düşmanlıkta en önde olması, şahsi çıkar ve menfaatlerin İslam'a karşı tavır almada önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Görsel 3.7

Müşrikler, İslam daveti aleyhine kararları Dârünnedve'de alırlardı. (temsili)

O günkü cahiliye anlayışına göre lider olmak için büyük bir servete ve çok çocuğa sahip olmak gerekiyordu. Müşriklere göre bu özelliklere sahip olmayan Hz. Muhammed(s.a.v.) peygamber olamazdı. **“... Bu Kur'an iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı?”**³² ayetinde ifade edildiği gibi peygamberliğin Mekke'li veya Taifli kabile reislerinin hakkı olduğu düşüncesiyle Hz. Peygamber'e inanmadılar.

Mekkeliler, İslam'ın bu dünyada yapılan her şeyin hesabının ahirette verileceğine dair inancından hoşnut değillerdi. Bu sebeple İslam'dan uzak durdular. Onlar içki, kumar ve fuhuş gibi kötü alışkanlıklarını terk etmek zorunda kalmak istemiyorlardı. Bu nedenle ayette belirtildiği üzere **“... Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman helak eder...”**³³ düşüncesinden hareketle ahiret inancını reddettiler.

BİR AYET

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

“Ey kavmim! Şüphesiz bu dünya hayatı, geçici bir eğlencedir. Ama ahiret, gerçekten kalınacak yurttur.”

(Mü'min suresi, 39. ayet.)

Mekke ileri gelenlerinin en fazla tepki gösterdiği husus ise İslam'a davette zengin fakir, hür köle, kadın erkek ayırımı yapılmamasıydı. Üstünlüğü nüfuz, güç ve zenginlik olarak gören bu insanların İslam'da üstünlüğün takva ile ölçülmesini,³⁴ İslam kardeşliğini anlaması çok zordu. Müşriklerin bu anlayışına Ebu Leheb ile Peygamberimiz(s.a.v.) arasında geçen

31 Kasas suresi, 57. ayet.

32 Zuhuruf suresi, 31. ayet.

33 Câsiye suresi, 24. ayet.

34 bk. Hucurât suresi, 10, 13. ayetler.

konuşma güzel bir örnek teşkil etmektedir. Ebu Leheb bir gün Resulullah'a(s.a.v.) "Eğer dinini kabul edersem benim için ne var?" diye sordu. Hz. Peygamber, "Diğer iman edenlere ne varsa senin için de o var." buyurdu. Ebu Leheb, "Benim için bir ayrıcalık yok mu?" dedi. Peygamber Efendimiz, "Başka ne istiyorsun?" buyurdu. Ebu Leheb şöyle karşılık verdi: "Kahrolsun! Bu din beni başkaları ile eşit kılıyor."³⁵

Önceki peygamberlerin kıssalarından etkilenerak zihinlerinde oluşturdukları yanlış peygamber algısı da Müşriklerin İslam'ı kabulünün önünde ciddi bir engel oldu. Kimi peygamberin insanüstü bir varlık olması gerektiğini söylüyor kimi ondan ölmüş atalarını diriltmesini, yerden hazineler çıkarıp gökten sular indirmesini bekliyordu. Onlar gibi yiyip içen, rızık için çalışıp çabalayan birinin peygamber olamayacağını, isteklerini yerine getirmedikçe de iman etmeyeceklerini söylüyorlardı.³⁶ Peygamber Efendimiz onların bu isteklerine Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle "... **Ben size Allah'ın hazineleri benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilemem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben sadece bana vahyolunana uyarım...**"³⁷ cevabını veriyordu.

Kabileler arasındaki rekabet ve kıskançlık da müşriklerin İslam davetine karşı çıkmalarında önemli bir rol oynamıştı. Zira asabiyet duygusu kabileler arası rekabeti hem besliyor hem de büyütüyordu. Ebu Cehil'in mensup olduğu Mahzumoğulları kabilesiyle Peygamberimizin(s.a.v.) kabilesi Hâşimoğulları arasında çok eskiye dayalı amansız bir rekabet vardı. Bu kadarı bile Ebu Cehil ve yakınlarının İslam düşmanı olmalarına yetti.³⁸ Bu durum kabile rekabetinin peygamberi inkârda oynadığı rolün ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

FİKRİNİ SÖYLE!

Ebu Cehil "Bizler uzun süredir Abdümenafogulları ile şan ve şeref mücadelesi edip durduk. Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Onlar insanlara yardım ettiler, biz de ettik. Onlar diyet üstlendiler, biz de üstlendik. Derken burun buruna giden yarış atları konumuna geldik. Şimdi onlar 'Bizim içimizden kendisine vahiy gelen bir peygamber var.' diyorlar. Biz onun dengini nereden bulup çıkaracağız. Vallahi sırf bu sebeple bile ona hiçbir zaman iman etmeyeceğiz."

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 337-338.)

Yukarıdaki metinden hareketle asabiyet duygusunun İslam'a karşı çıkmadaki etkisini yorumlayınız.

35 Taberî, Câmiu'l-Beyân, C 24, s. 714-715.

36 İzzet Derveze, Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 380-381.

37 En'âm suresi, 50. ayet.

38 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 337.

Harita 3.1
Habeşistan'a hicret güzergâhı

3. Habeşistan'a Hicret

Mekke şehri, müşriklerin baskılarından dolayı Müslümanlar için güvenli olmaktan çıkmış; yapılan zulüm dayanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Durumdan rahatsız olup Müslümanların güvende olmasını arzu eden Peygamber Efendimiz, sahabelere “Habeşistan’da zulme uğramaktan emin olabileceğiniz bir kral vardır. Allah bir çıkış yolu gösterinceye kadar oraya gitseniz.” diye teklifte bulundu. Peygamberimizin^(s.a.v.) tavsiyesine uyan on bir erkek ve dört kadın 615 yılında gizlice Mekke’den ayrıldı. Hz. Osman ve Hz. Peygamber’in kızı Hz. Rukiyye’nin de içinde bulunduğu grup zorlu bir yolculuktan sonra deniz yoluyla Habeşistan’a ulaştılar.³⁹ Böylece İslam’da ilk **hicret** Habeşistan topraklarına yapılmış oldu.

Habeşistan Necaşisi sahabeleri çok iyi karşılayıp ülkesinde yeni bir yaşam kurmaları hususunda onlara destek oldu. Bunun üzerine ertesi yıl Cafer b. Ebi Talib’in başkanlığında seksen iki erkek ve on sekiz kadından oluşan ikinci bir grup Habeşistan’a hicret etti.⁴⁰

Müslümanların Habeşistan’da Kral Ashame’nin misafirleri olarak kabul görmesinden rahatsız olan müşrikler elçilerini değerli hediyelerle Habeşistan’a gönderdiler. Necaşi’nin huzuruna çıkan elçiler, Müslümanları dinlerini terk eden asiler olarak tanıtır kendilerine iade

edilmesini istediler. Ülkesine sığınan insanları dinlemeden karar vermeyeceğini söyleyen Kral, Müslümanların sözcüsünü saraya çağırdı. Müslümanlar adına söz alan Cafer b. Ebi Talib, huzurda bulunanlara etkileyici bir konuşma yaptı. Hz. Cafer’in Meryem suresinin ilk ayetlerini okuması üzerine gözyaşlarına hâkim olamayan Necaşi, bu ayetlerin Hz. İsa’ya gelenlerle aynı kaynaktan olduğunu söyleyerek Mekkelilerin iade talebini reddetti.⁴¹

Habeşistan’a hicret neticesinde Müslümanlar orada dinlerini güven içerisinde rahatça yaşadılar. Bu sayede İslam’ın bölgede yayılmasının yolu açılmış oldu.⁴²

Görsel 3.8
Habeşistan’da bir kilise

39 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 172-173.

40 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 176-177.

41 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 356-362.

42 bk. Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 142-143.

FİKRİNİ SÖYLE!

“Ey hükümdar! Yüce Allah aramızdan birini seçip de onu kendisi için elçi olarak gönderene kadar biz cahillerdendik, putlara tapardık. Akrabalarımızı gözetmez, komşuluk haklarını tanımazdık. Güçlü olanlarımız zayıf olanlarımızı ezerdi. Daha sonra Allah bize aramızdan soyunu, doğruluğunu ve güvenilirliğini bildiğimiz bir peygamber gönderdi. O, bizi Allah Teâlâ’nın birliğini tanımaya ve O’na ibadet etmeye çağırdı. Putlara tapmaktan, Allah’a ortak koştuktan bizi uzaklaştırdı. Doğru söylemeyi, emanete ve akrabalık bağına riayet etmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, haramdan ve kan dökmekten sakınmayı emretti. Çirkin işlerden, yalandan, yetim malı yemekten, namuslu kadına iftira etmekten menetti. O, bize diğer insanlara kötülük yapmaktan çekinmeyi, sadece Allah’a ibadet etmeyi, sadaka vermeyi ve her çeşit iyi ve güzel ameller işlemeyi öğretti. Biz bunları yapmaya başlayınca insanlarımız bize düşman oldu ve işkence etti. Bu yüzden vatanımızı terk etmek zorunda kaldık. Bize zulmettikleri, kötülükte bulundukları ve bizimle dinimiz arasına girdiklerinden memleketinize gelerek sizi tercih ettik. Komşuluğunuzu istedik ve yanınızda bize zulmedilmeyeceğini ümit ettik.”

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 359-360.)

Cafer b. Ebi Talib’in Habeşistan Necaşisi’nin huzurunda yapmış olduğu konuşmadan yola çıkarak Müslümanların Habeşistan’a hicret etmelerinin sebeplerini açıklayınız.

4. Hz. Hamza^(r.a.) ve Hz. Ömer’in^(r.a.) Müslüman Oluşları

Allah Resulü’nün^(s.a.v.) amcası Hz. Hamza, aynı zamanda onun süt kardeşiydi. Hz. Hamza avdan döndüğü bir gün âdeti olduğu üzere Kâbe’yi tavaf etmeğe geldiğinde Ebu Cehil’in Hz. Peygamber’e saldırıp hakaretler savurduğunu öğrendi. Asabiyet duygusu kabaran amca, yeğenine yapılan muameleye çok kızdı ve büyük bir öfkeyle Kâbe’nin yakınında oturan Ebu Cehil’in karşısına dikildi. Yayıyla Ebu Cehil’in başını yarı. Ardından da Ebu Cehil’e “Ben de onun dinindeyim. Gücün yetiyorsa ona yaptıklarını bana da yap!” diyerek Müslüman olduğunu haykırdı. Olanları hazmedemeyen Ebu Cehil’in yakınları Hz. Hamza’nın üzerine atılmak istediler. Ancak onun kızgınlıkla bu sözleri söylediğini düşünen Ebu Cehil, onu daha fazla kızdırmamak için yakınlarını engelledi.

Sakinleşip kendine gelince atalarının dininden ayrılmış olmak Hz. Hamza’ya zor geldi. Bir süre şüphelerle bocalayıp nefsiyle mücadele eden Hz. Hamza, Kâbe’ye giderek Allah’a^(c.c.) sığınıp doğru yolu göstermesi için yalvardı. Duası kabul olup kalbinde şüphelerden eser kalmayınca Allah Resulü’nün^(s.a.v.) yanına giderek Müslüman olduğunu söyledi. Hz. Hamza’nın İslam ile şereflenmesi, Peygamber Efendimizi ziyadesiyle memnun ettiği gibi Müslümanları güçlendirip bir nebze de olsa rahatlatmış.⁴³

43 İbn Abdilberr, el-İstîâb, C 1, s. 369-370.

FİKRİNİ SÖYLE!

“Ya Rabbi! Amr b. Hişâm (Ebu Cehil) ya da Ömer b. Hattâb’dan sana sevgili olan ile İslam’ı güçlendir.”

(Tirmizî, Menâkıb, 17.)

Hadisten hareketle Hz. Ömer’in Müslüman olmasının önemini açıklayınız.

Hız. Hamza’nın Müslüman olmasından kısa bir süre sonra İslam’ın amansız düşmanlarından Hız. Ömer de Müslüman olacaktı: Peygamber Efendimizi öldürmeye karar veren müşrikler, bunu kimin yapacağını sorunca Ömer b. Hattâb ben yaparım diyerek işi üstlendi ve kılıcını kuşanıp yola düştü. Yolda karşılaştığı Nuaym b. Abdullah’tan kardeşi ve eniştesinin de Müslüman olduğunu öğrenince öfkeyle kardeşinin evine yöneldi. Eniştesi Said b. Zeyd ile kardeşi Fâtıma Hanım o sırada Habbab b. Eret ile Tâhâ suresini okuyorlardı. Ömer’in geldiğini duyduklarında Kur’an sayfalarını gizleyip Habbab b. Eret’i sakladılar. İçeri girerek onlarla tartışan Ömer b. Hattâb daha sonra yaptığına pişman olunca ne okuduklarını öğrenmek istedi. Duydukları karşısında büyük bir hayranlıkla “Bu ne güzel ve ne değerli söz!” demekten kendini alamadı. Dinlediği ayetler gönlünde iman ateşini yakınca Ömer b. Hattâb Allah Resulü’nün^(s.a.v.) huzuruna giderek Müslüman oldu. Onun iman etmesi Müslümanlara cesaret vermiş, sahabiler ilk defa Kâbe’de toplu olarak namaz kılmaya başlamışlardı.⁴⁴

Şiir İklimi

Bir garip zaman oldu
Ortalık duman oldu
Bildikleri düşman oldu
Havuzlar umman oldu
Ömer Müslüman oldu

Sözü sözdü gerçekte;
Onu öldürecekti
Ömer kılıcı çekti
Göklerden ferman oldu
Ömer Müslüman oldu.

...

(Necip Fazıl Kısakürek, Esselâm, s. 68.)

44 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 366-371.

5. Boykot Yılları

Müşrikler tüm çabalarına rağmen Ebu Talib'i yeğeni- ni himaye etmekten vazgeçiremeyince Hz. Muham- med'i (s.a.v.) öldürmek için fırsat kollamaya başladılar. Durumu fark eden Ebu Talib, buna izin vermeyeceğini söyleyip tedbir alınca Hâşimoğullarını dize getirmek için harekete geçtiler. Onları sosyal ve iktisadi baskı altına almak için boykot kararı aldılar. Yeminler ede- rek imzaladıkları karar metnini de Kâbe'ye astılar.

Görsel 3.9

Mekkeliler boykot kararı ile kapılarını Müslümanlara kapatmıştı.

Müşriklerin 616 yılında başlattıkları boykot üç yıla ya- kın sürdü. Bu süre zarfında Hâşimoğulları ve Muttali- boğulları Müslümanlarla birlikte Ebu Talib'in mahalle- sinde açlık ve yokluk içinde zor günler yaşadılar. Müşrikler mahalleye yiyecek girişine izin vermedikleri gibi Müslümanların alışverişine de engel oldular. Ebu Talib ve Hz. Hatice'nin bütün mal varlığını bu uğurda harcaması, yakınlarının zaman zaman gizlice yaptığı yar- dımlar yeterli olmadı. Bu dönemde hasta ve zayıf düşenlerden ölenler oldu.⁴⁵

SAHABE ANLATIYOR

Sa'd b. Ebi Vakkas boykot döneminde yaşadıklarını şöyle ifade etmiştir:

"Açlık çektiğim bir gece vakti dışarı çıktım. Ayağım bir şeye dokundu. Hemen onu ağzıma attım ve hâlâ onun ne olduğu hakkında bir fikrim yok."

(Süheylî, Ravdu'l-Ünf, C 3, s. 352.)

Boykot antlaşmasına razı olmayanlar yaşananlara daha fazla dayanamayarak Kâbe'ye gittiler. "Ey Mekkeliler! Biz istediğimizi yiyip içip giyinirken Hâşimoğulları açlıktan yok olsun öyle mi? Vallahi akrabalarımızla bağımızı koparan şu sayfayı yırtıncaya kadar durmaya- cağız." dediler. Hâşimoğullarının bulunduğu mahalleye giderek boykotu kırdılar. Böylece müşriklerin imzaladığı insanlık dışı anlaşmanın bağlayıcılığı kalmadı.⁴⁶

Boykotun kalktığı yıl Ebu Talib ile Hz. Hatice kısa aralıklarla vefat ettiler. Çocukluğundan itibaren kendisini himaye eden, müşriklerden gelecek her türlü tehlikeye karşı onu koru- yan Ebu Talib'in vefatı ile Rahmet Elçisi en büyük desteğini kaybetti. İslam daveti boyunca ilk günden itibaren maddi manevi desteğini eşinden eksik etmeyen Hz. Hatice'nin vefatı ise Allah Resulü'nün (s.a.v.) üzüntüsünü kat be kat arttırdı. Peygamber Efendimizin yaşadığı üzüntü sebebiyle Müslümanlar bu yıla "Hüzün Yılı" adını vermişlerdir.⁴⁷

45 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 177-178.

46 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 14-16.

47 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 273.

HAYDİ YAZALIM!

Boykotun sebep ve sonuçlarını anlatan bir kompozisyon yazınız. Yazdıklarınızı sınıfta paylaşınız.

6. Taif Yolculuğu

Ebu Talib'in vefatıyla himayesiz kalan Allah Resulü^(s.a.v.), müşriklerin fiilî saldırılarının hedefi hâline geldi. Bu sebeple yeni bir çevre arayışına yönelen Peygamberimiz^(s.a.v.) aradığı bu desteği bulma ümidiyle peygamberliğin onuncu yılında Taif'e gitti.

Mekke'ye iki günlük mesafede bulunan Taif'te şehrin ileri gelenleriyle görüşen Allah Resulü^(s.a.v.), onları Allah'ın^(c.c.) birliğine iman etmeye çağırdı. Kendisini himayeleri altına alıp Mekkelilere karşı desteklemelerini istedi. Ancak Taifliler daveti kabul etmedikleri gibi "Allah senden başka peygamber olarak gönderecek kimse bulamadı mı?" gibi alaycı sözlerle Peygamber Efendimize hakaret ettiler. Hz. Peygamber onlardan bu görüşmeyi gizli tutmalarını rica ettiyse de Taifliler bunu dikkate almayıp derhal Kureyş'i durumdan haberdar ettiler. Bu da yetmezmiş gibi şehrin ayak takımına Rahmet Elçisini taşlattılar.⁴⁸

FİKRİNİ SÖYLE!

Taif'ten beklediği desteği göremeyen Allah Resulü^(s.a.v.) kederli ve çaresiz bir hâlde Mekke'ye doğru yola çıktığında Allah^(c.c.) tarafından görevlendirilen melek kendisine şöyle seslenmişti: "Ey Muhammed, işte ben emrindeyim. İster misin şu iki yalçın dağı onların üstüne yıkayım?" Peygamber Efendimiz bu teklife "Hayır, ümit ediyorum ki Allah onların soyundan sadece Allah'a ibadet eden ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan bir nesil çıkartacaktır." diyerek duayla karşılık vermiştir.

(Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 7.)

Taiflilerin olumsuz tavrına rağmen Hz. Peygamber'in göstermiş olduğu tutum onun hangi ahlaki özelliğini yansıtır? Yorumlayınız.

Allah Resulü^(s.a.v.), yol arkadaşı Zeyd b. Hârise ile hüznü ve bitkin bir hâlde şehrin kenarında bir bahçeye sığındı. Bahçe sahipleri olan Utbe ve Şeybe adındaki iki kardeş, köleleri Addas ile Allah Resulü'ne^(s.a.v.) bir tabak üzüm ikram ettiler. Peygamberimizin^(s.a.v.) üzümü besmele çekerek yemeye başlaması Hristiyan olan kölenin dikkatini çekti. Aralarında geçen sohbetin ardından Addas Müslüman oldu.⁴⁹

48 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 180-181.

49 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 61-63.

7. İsra ve Miraç

Her peygamber gibi büyük imtihanlardan geçen Peygamberimizi^(s.a.v.) boykot ve sonrasında yaşanan acı olaylar derinden sarsmıştı. Sıkıntıların iyice yoğunlaştığı o günlerde kalbini huzurla dolduran, ona güç veren olağanüstü bir olay yaşadı. Allah Teâlâ onu isra ve miraçla şereflendirerek teselli etti.

Peygamber Efendimiz; miraçta Rabb'inin huzuruna kabul edilmiş, kendisine cennet ve cehennem gösterilmiş, beş vakit namaz farz kılınmış, inananlara ilahî hediye mahiyetinde Bakara suresinin son iki ayeti vahyedilmiştir.⁵⁰

KELİME DAĞARCIGI

H
i
a
y
i
F
M

İsra: Hz. Peygamber'in, hicretten yaklaşık bir buçuk sene evvel Miraç Gecesi'nde Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya Allah'ın^(c.c.) izniyle götürülmesi.

Mescid-i Aksâ: Kudüs'te bulunan, Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'den sonra Müslümanların en önemli üçüncü mescidi.

Miraç: Hz. Peygamber'in, Recep ayının 27. gecesinde, Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi ve oradan göğe yükseltilerek Allah'ın^(c.c.) ayet ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesi.

(Dini Terimler Sözlüğü, s. 178, 233, 240.)

BİR AYET

"Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O; gerçekten işitendir, görendir."

(İsrâ suresi, 1. ayet.)

Resul-i Ekrem'e ilahî bir teselli mahiyetindeki miraç hadisesi, Hz. Peygamber'in getirdiği haberin doğruluğundan şüphe etmeyenlerin imanlarını kuvvetlendirirken bazı Müslümanların şüpheyeye düşmesine sebep olan bir imtihan olmuştur.⁵¹

Görsel 3.10

Göğe açılan kapı: Mescid-i Aksâ
(Fotoğraf: Orhan Durgut)

50 Müslim, İman, 278-279.

51 Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 159.

KÜRSÜ SENİN!

Miraç Gecesi vahyedilen Bakara suresi 285 ve 286. ayetlerinin mealini sınıfta paylaşınız.

Şiir İklimi

MESCID-İ AKSA

Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu.
Varıp eşiğine alnımı koydum
Sanki bir yeraltı nehri kaynıyordu.

Gözlerim yollarda, bekler dururum
'Nerde kardeşlerim.' diyordu bir ses.
İlk kıblesi benim ulu Nebimin
Unuttu mu bunu acaba herkes.

Şimdi kimsecikler varmaz yanıma
Resulden yoksunum, tek ve tenhayım.
Rüzgârlar silemez gözyaşlarımı
Çöllerde kayıp bir yetim vahayım.

Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Götür Müslüman'a selam diyordu.
Dayanamıyorum bu ayrılığa
Kucaklasın beni İslam diyordu.

(M. Akif İnan, Tenha Sözler, s. 25.)

8. Yeni Yurt Arayışı

Allah Resulü^(s.a.v.), Taif'ten döndükten sonra bazı Arap kabilelerini İslam'a davet etti. Kureyş'e karşı destek arayan Resulullah^(s.a.v.), Mekkelilerin yoğun baskılarıyla da mücadele etmek zorunda kalıyordu. Hz. Muhammed^(s.a.v.) Mekke'ye gelen kabilelerle görüşmek istiyor ancak müşrikler ona bu fırsatı vermedikleri gibi Resulullah'ın^(s.a.v.) aleyhinde propaganda yapıyorlardı.⁵²

52 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 63-64.

BEYİN FIRTINASI

Hiz. Peygamber'i yeni yurt arayışına götüren sebepler neler olabilir? Konuyla ilgili fikirler üreterek ortak bir sonuç çıkarınız.

8.1. Yesriblilerle İlk Temas

Asıl niyetleri Evs kabilesine karşı Kureyşlilerle ittifak kurmak olan Hazrec kabilesine mensup altı kişi, Mekke'ye geldiklerinde Akabe denilen mevkide Allah Resulü^(s.a.v.) ile karşılaştılar. Hiz. Peygamber tarafından kendilerine yapılan davete uyarak Müslüman oldular. Heyete başkanlık eden Esad b. Zürâre, kabilesine ve Evslilere bu dini anlatmak ve ertesi yıl aynı yerde tekrar buluşmak üzere Hiz. Peygamber'e söz verdi. Hazrec ile Evs kabileleri sürdürdükleri mücadeleden dolayı yorgun ve zayıf düşmüşlerdi. Onlar, Hiz. Peygamber'in aralarındaki bu düşmanlığa son vermesini umuyorlardı. Ayrıca şehirlerdeki Yahudilerin bir peygamber geleceğine dair beklentisi de onların bu dine inanmalarını kolaylaştırmıştı.⁵³

8.2. Akabe Biatleri

Akabe'de Peygamberimize^(s.a.v.) biat edenlerin gayretleri sonucunda 621 yılında on Hazrecli ve iki Evsli Müslüman'dan oluşan on iki kişilik heyet Akabe'ye geldi. Yesribliler; Allah'a^(c.c.) asla ortak koşmayacaklarına, hırsızlık ve zina yapmayacaklarına, çocuklarını öldürmeyeceklerine, birbirlerine iftira etmeyeceklerine, hayırlı işlerde Hiz. Peygamber'e karşı gelmeyeceklerine dair söz verip kendisine biat ettiler. Buna Birinci Akabe Biati denilmiştir.⁵⁴

Hiz. Peygamber, Mus'ab b. Umeyr'i onlara dinlerini öğretmesi ve henüz Müslüman olmayanları dine çağırması için Müslüman kardeşleriyle birlikte Yesrib'e gönderdi. Mus'ab^(r.a.) ve Medineli Müslümanların gayretiyle Yesrib'in her mahallesi, Hiz. Peygamber'den söz etmeye başladı. Bir yıl içinde bu çabalar karşılığını bulmuş, İslam'ın duyulmadığı tek bir ev bile kalmamıştı. Yesrib'in ileri gelen kabile liderleri bile Müslüman olmuş, artık şehir hicrete hazır hâle gelmişti.⁵⁵

53 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 185-187.

54 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 73-75.

55 Belâzûrî, Ensâb, C 1, s. 276-277.

KELİME DAĞARCIĞI

Biat: Söz verme amacıyla el sıkma.
(Dini Terimler Sözlüğü, s. 40.)

Hicret: Dinî sebeplerle bir yerden diğer bir yere göçme, özellikle Hiz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.
(bk. www.islamansiklopedisi.org.tr)

Görsel 3.11
Akabe Mescidi
(Fotoğraf: Orhan Durgut)

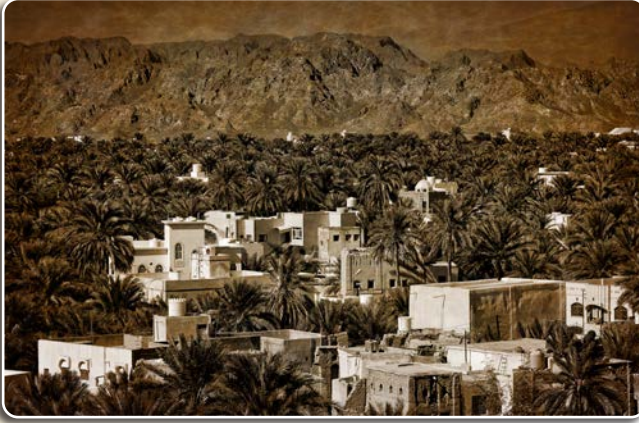
Birinci Akabe Biatı'ndan bir yıl sonra hac mevsiminde ikisi kadın yetmiş beş Müslüman Yesrib'den yola çıktı. Hz. Muhammed^(s.a.v.) ile Akabe'de gizlice buluŖan Yesribliler, bu görüşmede Resulullah'ı^(s.a.v.) ve din kardeŖlerini Ŗehirlerine davet ettiler. Allah'ın Elçisi^(s.a.v.), onlardan kendisini ve Mekkeli Müslümanları canlarını, çocuklarını, eŖlerini ve mallarını korudukları gibi koruyacaklarına, her durumda kendisine itaat edeceklerine, varlıkta ve darlıkta mali olarak yardım edeceklerine, iyiliği emredip kötölükten alıkoyacaklarına, kimseden korkmadan hak üzere bulunacaklarına dair söz aldı. Orada bulunanlar sunulan Ŗartları kabul ederek Allah Resulü'ne^(s.a.v.) biat ettiler. İkinci Akabe Biatı'nda yalnızca dinî konularda değil siyasi ve sosyal konularda da söz alınarak toplumsal barıŖ hedeflenmiŖtir. Medineli Müslümanlar, Mekke'nin düşmanlığı pahasına kardeŖlerine yurtlarını açmıŖlardır. Dolayısıyla bir çıkıŖ noktası arayan Hz. Peygamber tebliğ faaliyetleri için aradığı imkânı Yesrib'de bulmuŖtur.⁵⁶

FİKRİNİ SÖYLE!

Hz. Peygamber'in Akabe Biatleri'nde muhataplarından aldığı sözleri içerikleri bakımından karŖılaŖtırınız.

9. Yesrib'e Hicret

Müslümanlar Mekke'de geçirdikleri on iki yıl boyunca inançları sebebiyle her türlü kötü muameleye maruz kalmıŖlardı. Hicret ettikleri HabeŖistan da uzaklığından dolayı kalıcı bir yurt değildi. Buna karŖın Müslümanlara aradıkları güvenli sığınadığın kapılarını açan Yesrib, dinlerini özgürce yaşayacakları ve kardeŖ gibi karŖılanacakları bir yurt olabilirdi.⁵⁷

Görsel 3.12

Hz. Peygamber'i bekleyen Medine (temsili)

9.1. Müslümanların Hicreti

Hz. Peygamber İkinci Akabe Biatı'ndan sonra Müslümanlara Yesrib'e gitmeleri için izin verdi. Ebu Seleme ve eŖi Ümmü Seleme ile Medine'ye öğretmen olarak gönderilen Mus'ab b. Umeyr ve Abdullah b. Ümmi Mektum daha önce Yesrib'e hicret etmiŖlerdi. Verilen izinle birlikte önce Âmir b. Rebîa ile eŖi Leyla bnt. Hasme yola çıktı. Müslümanlar küçük gruplar hâlinde gizlice hicret ederken Hz. Ömer'in hicreti, yolculuğunu ilan et-

mesi sebebiyle farklılık arz etmiŖtir. O, yola çıkmadan önce Kâbe'yi tavaf etmiŖ; iki rekât namaz kıldıktan sonra Yesrib'e gideceğini duyurarak müşriklere meydan okumuŖtu.⁵⁸

⁵⁶ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 188-190.

⁵⁷ Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 168-169.

⁵⁸ İbn HiŖâm, es-Sîre, C 2, s. 112-118.

Dinleri uğruna yurtlarını, ailelerini ve varlıklarını geride bırakıp hicret eden Müslümanların durumunu Kur'an şöyle haber vermektedir: **“İnsanlardan öyleleri de var ki Allah'ın rızasını almak için kendini ve malını feda eder. Allah da kullarına şefkatlidir.”**⁵⁹

Hicret etmeye gücü yetmeyenler ile gidişleri engellenen az sayıda sahabe dışında Mekke'de aileleri ile birlikte Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali kalırken Müslümanların önemli bir kısmı Yesrib'e göç etmiş bulunuyordu.⁶⁰

FİKRİNİ SÖYLE!

“... Onlar ki hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, çarpıştılar ve öldürüldüler. Andolsun, ben de onların kötülüklerini örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım...”

(Â-i İmrân suresi, 195. ayet.)

Yukarıdaki ayetten hareketle muhacirlerin faziletini yorumlayınız.

9.2. Peygamberimizin Hicreti

Hicret izninin ardından müşriklerin bütün engellemelerine rağmen Müslümanların büyük bir kısmı Yesrib'e göç etmeyi başardılar. Hz. Muhammed'in de^(s.a.v.) Medine'ye göç etmesi hâlinde Müslümanların büyük bir tehdit olacağını düşünen müşrikler, Dârünnedve'de toplandılar. Hz. Peygamber'i öldürmek istemelerine rağmen hiçbir kabile Hâşimoğullarını karşılama almayı göze alamadı. Nihayetinde Ebu Cehil'in teklifiyle tek bir kabilenin değil, her kabileden bir kişinin katılmasıyla oluşturulacak bir grubun Peygamberimizi^(s.a.v.) öldürmesine karar verdiler.⁶¹

BİR AYET

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ
وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

“Hatırla ki kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni (yurdundan) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar (sana) tuzak kurarlarken Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah tuzak kuranların en iyisidir.”

(Enfâl suresi, 30. ayet.)

⁵⁹ Bakara suresi, 207. ayet.

⁶⁰ Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 305.

⁶¹ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 193-194.

Müşriklerin suikast planını öğrenen Allah Resulü^(s.a.v.) daha önce hicret için acele etmemesini istediği Ebu Bekir'e^(r.a.) haber göndererek hazırlanmasını emretti. Hz. Ebu Bekir bu haberi ne zamandır bekliyordu. Bu yolculuk için satın aldığı iki deveye özenle bakmış ve Abdullah b. Uraykıt isimli bir kılavuzla kendilerine rehberlik yapması için anlaştı. ⁶²

Hz. Peygamber, Hz. Ali'den yatağına yatarak kendisinin evde bulunduğu izlenimini verip müşrikleri yanıltmasını istedi. Ayrıca o, Allah Resulü'ne^(s.a.v.) bırakılan emanetleri sahiplerine teslim edecekti. ⁶³

Resulullah^(s.a.v.), Allah'ın^(c.c.) lütfuyla gecenin karanlığından istifade ederek evinin önünde kendisini öldürmeye hazırlananların yanından yürüyüp geçmiş ve onlar bunun farkına bile varmamıştı. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir planlarına uygun olarak Yesrib güzergâhı yerine aksi yöndeki Sevr Mağarası'na doğru hareket ettiler. Ebu Bekir'in^(r.a.) oğlu Abdullah^(r.a.) mağarada kaldıkları süre boyunca kendilerine Mekke'den haber getiriyordu. Buna ilaveten Hz. Ebu Bekir'in azatlısı Âmir b. Führeyre sürüsünü mağara civarında otlatarak hem izlerin takibini imkânsız kılıyor hem de mağaranın bu mübarek misafirlerine yiyecek ve süt getiriyordu. ⁶⁴

Şiir İklimi

...
Kendi yurdunda garib üç kişi kalmıştı: Nebî,
Muntazır emre Ebû Bekr ile Beyt ehli Ali...
Ve Nebî dostuna bir gün, dedi: Al tedbirini,
"Verir elbet sana yoldaş diye Allah birini!"

Ey Ebû Bekr, hazır ol, işte berâber yolumuz,
Kıldı Allah seni destek bize, sensin kolumuz!
Ve emânetleri versin diye sâhiplerine:
"Yâ Ali, Mekke'de sen kal!" dedi erler erine.

Gecenin kutlu karanlık demi gelmişti...Ali
Bürünüp hırkaya yatmıştı -korur Hakk'ın eli-
Ve Resûl elde tevekkül ipi, kalbinde huzûr,
Dilde Yâsîn ile çıkmıştı evinden pür-nûr...
Bir avuç toprağı serpip kara küfrün yüzüne
Süzülüp geçti, çekip uykuyu körler gözüne.
Yazdı küfr üstüne: "Hem gözleri, hem kalpleri kör!.."
-Nûru görmezdi ki nâr ehli, o nûr üstüne nûr!-

Durdu bir lahza, dönüp şehre, yakın bir tepede:
"Mekke, ey kutlu şehir, Kâbe, mükerrem belde!
Sevdiğimsin, seni vallâhi mübârek bilirim;
Zorla halkın beni sevketmese ayrılmaz idim!"

(Mustafa Tahralı, Kubbealtı Akademi Mecmuası,
Sayı 3, s. 27-30.)

62 Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr, 45.

63 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 126-127.

64 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 194-196.

Güneş doğduğunda müşriklerin planının boşa çıktığı gerçeği de gün yüzüne çıktı. Onlar Hz. Peygamber'i öldürmek için gözlerini kırpmadan bekledikleri evde Hz. Ali'yi buldular. Ebu Cehil'in, Hz. Muhammed'in^(s.a.v.) nerede olduğuna dair sorularına ne Hz. Ali ne de Ebu Bekir'in^(r.a.) ailesi cevap verdi. Onların şehirden çıktıklarını anlayan müşrikler zaman kaybetmeden peşlerine düştüler. İz sürücülerin yönlendirmesi ile saklandıkları mağaranın ağzına kadar gelmelerine rağmen ilahî yardımın bir sonucu olarak orada Hz. Muhammed'i^(s.a.v.) ve arkadaşını göremediler.⁶⁵

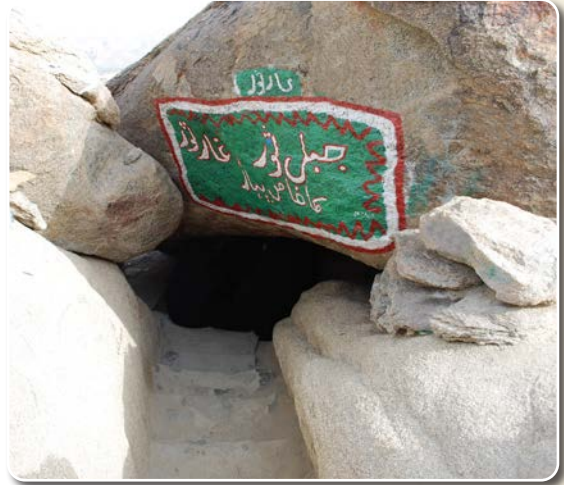
BİR AYET

"Eğer siz ona (Resulullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil) ona Allah yardım etmiştir. Hani kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı. Hani onlar mağaradaydı. O, arkadaşına, 'Üzülme çünkü Allah bizimle beraberdir.' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir."

(Tevbe suresi, 40. ayet.)

Üç gün saklandıkları mağaradan ayrılan Allah Resulü^(s.a.v.) ve Hz. Ebu Bekir, Âmir b. Führeye'yi de yanlarına alarak kendilerini Medine'ye götürecek olan kılavuzlarıyla yola çıktılar. Mekkeliler ise bir türlü izine rastlayamadıkları Hz. Peygamber ve yol arkadaşları için ödülleri koydular. Peşlerine düşen ödül avcılarının biri olan Sürâka b. Mâlik isimli iz sürücü kafileye ulaşmasına rağmen atı defalarca kumlara saplandı. Bunun sıradan bir durum olmadığını anlayan Sürâka, Resulullah'tan^(s.a.v.) özür dilediği gibi karşılaştığı diğer iz sürücülerini de yanlış yerlere yönlendirdi.⁶⁶

Hicret yolculuğu esnasında kafile, Eslem kabilesinin bölgesinden geçerken bu kabilenin reisi Büreyde b. Husayb ile karşılaştı. O, Allah Resulü'nü^(s.a.v.) durdurarak ona engel olmak istedi. Ancak Peygamber Efendimizin kendisiyle konuşmasından sonra Büreyde^(r.a.) kabilesiyle birlikte İslam'ı kabul etti. Topraklarından çıkana kadar da Hz. Muhammed'in^(s.a.v.) güvenliğini üstlenerek onlara eşlik ettiler.⁶⁷

Görsel 3.13
Sevr Mağarası

65 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 307-308.

66 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 199.

67 İbn Abdilberr, el-İstîâb, C 1, s. 185-186.

Hiz. Muhammed'in (s.a.v.) hicret yolculuğunu, aldığı tedbirler açısından değerkendiriniz.

9.3. Kuba'ya Varış

Mekke'den yola çıkan Hz. Peygamber ve kafilesi bir hafta süren zorlu yolculuğun ardından, 622 yılında Kuba'ya ulaştı. Bir süre Kuba'da kalan Allah Resulü (s.a.v.), burada takva üzere kurulduğu Kur'an'da da bildirilen bir mescid inşa etti.⁶⁸ Hz. Peygamber'in kendisine verdiği görevi tamamlayarak Mekke'den ayrılan Hz. Ali, gündüz gizlenip gece yol alarak Kuba'da Hz. Peygamber'e yetişti. Allah Resulü (s.a.v.) ve beraberindekiler cuma günü Kuba'dan Yesrib'e doğru hareket ettiler. Ranuna Vadisi'ne geldiğinde Allah Resulü (s.a.v.) ilk defa cuma hutbesini okuyarak cuma namazını kıldırdı. Yesribliler ise Mekke'den ayrıldığını öğrendikleri Hz. Peygamber'in yolunu gözlüyor ve gelmediği her günün sonunda endişeleri de artıyordu. Nihayet 12 Rebiülevvel Cuma günü kabile ufukta belirdi. Şehir günlerdir beklediği misafirlerini büyük bir coşkuyla karşıladı.⁶⁹

Müslümanların baskı ve zulüm gördüğü Mekke Dönemi'ni sona erdiren hicret ile yeni bir sayfa açılmış oldu. Hz. Peygamber'in hicretinden sonra bir peygamber şehri olan Yesrib, Medinetü'l-Münevve ismiyle anılır olmuştur. Mekke'de azınlıkta kalan Müslümanlar, Medine'de yöneten durumuna gelmiş davetin önündeki engeller büyük ölçüde bertaraf edilmiştir. Hz. Peygamber'in Yesrib'e gelmesiyle sadece aralarında husumet olan kabileler İslam'ın paydasında buluşmakla kalmamış, Mekke ve Medineli Müslümanlar arasında da dostluğun temelleri atılmıştır.⁷⁰

Görsel 3.14

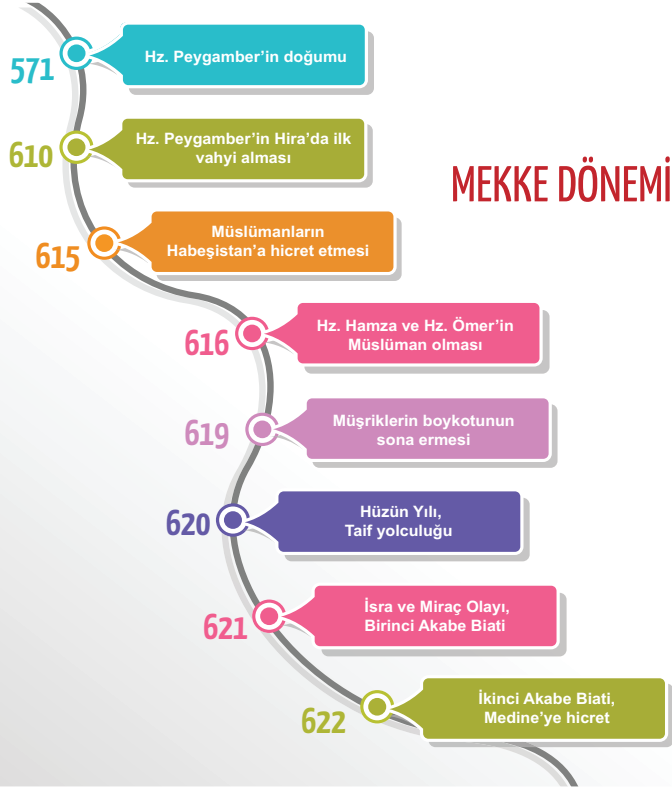
*Kuba Mescidi'nin günümüzdeki görünümü
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

68 bk. Tevbe suresi, 108. ayet.

69 İbn Hişam, es-Sîre, C 2, s. 137-139.

70 bk. Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 176-177.

TARİH ŞERİDİ

ENİNE BOYUNA

"Hicret, Kureyşli Müslümanlar için baskıdan kurtulmayı, bağımsızlığı ve müşriklere karşı güvenli bir hayatı temin etmiş; Hz. Peygamber'e de muazzam bir tebliğ imkânı sağlamıştır. Mekke'de gerçekleştirilemeyen ümmet bütünlüğü burada kurulabilmiş, bütün inananlar bir araya gelebilmişlerdir. Ayrıca Müslümanlar burada kendilerine düşman olanlarla mücadele için uygun zemin ve şartlara kavuşmuşlar, yeni yurtlarında siyasal, kültürel ve ekonomik anlamda tam bağımsız olmuşlardır."

(Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 177.)

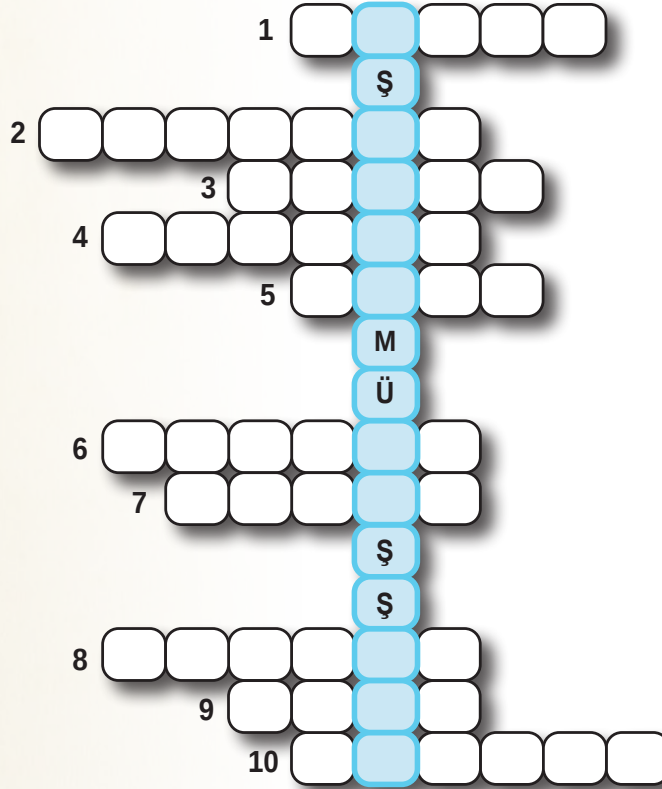
Yukarıdaki metni de dikkate alarak Hicret'in sonuçlarını değerlendiriniz.

BULALIM-BİLELİM

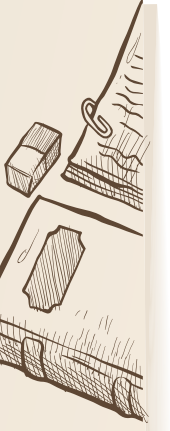
Aşağıdaki soruların cevaplarını tablodaki numaraların bulunduğu karelere yazınız.

1. Allah'ın^(c.c.) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi.
2. Peygamberlik.
3. Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan da göğe yaptığı yolculuk.
4. Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.
5. İslam devletinde idare edenle idare edilenler arasında yapılan seçim, bağlılık bildirme.
6. Hz. Peygamber'in sohbetinde bulunmuş olan Müslümanlar.
7. İslam dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağırma.
8. İlk vahiy ile ikinci vahyin arasında geçen vahyin kesintiye uğradığı zaman dilimi.
9. Hz. Peygamber'in miraç esnasında Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi.
10. Allah'ın^(c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi anlamında peygamberlerin sıfatlarından biri.

Ölçme ve Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Hz. Peygamber'e ilk vahiy yılı Ramazan ayının yirmi yedinci gece-
sinde gelmiştir.
2. İslam'da ilk hicret topraklarına yapılmıştır.
3. Müslümanlar, İslam'ı kabul edince ilk defa Kâbe'de toplu olarak
namaz kılmaya başlamışlardır.
4. Ebu Talib ve Hz. Hatice'nin vefat ettiği yıla Müslümanlar adını
vermişlerdir.
5. Peygamberimiz^(s.a.v.) risaletin onuncu yılında İslam'ı tebliğ etmek ve destek
istemek amacıyla şehrine gitmiştir.
6. Kudüs'teki Müslümanlar tarafından en kutsal sayılan üç
mescitten biridir.
7. Birinci Akabe Biatı'ndan sonra oradaki Müslümanlara İslam'ı öğretmesi için
..... görevlendirilmiştir.
8. Dinî sebeplerle bir yerden diğer bir yere göç etmeye denir.
9. Yesrib şehri Hz. Muhammed'in^(s.a.v.) hicretinden sonra
ismini almıştır.

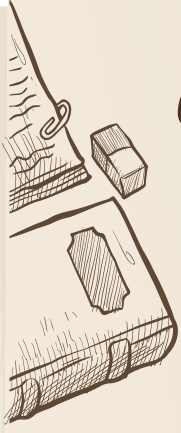
B. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

10. Allah'ın^(c.c.) her topluma bir peygamber göndermiş olmasının sebepleri
nelerdir?

.....
.....

11. Hz. Peygamber tebliğin ilk yıllarında insanları İslam'a davet ederken nelere
dikkat etmiştir?

.....
.....

Ölçme ve Değerlendirme

12. Dârülerkam adı verilen evin Müslümanlar için önemi nedir?

.....

.....

13. İlk Müslümanların ortak özellikleri nelerdir?

.....

.....

14. Müslümanlar hicret ettikleri Habeşistan'da nasıl karşılanmışır?

.....

.....

15. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in İslam'ı kabul etmesi Müslümanları nasıl etkilemiştir?

.....

.....

16. Müşriklerin yalnızca Müslümanlara değil Müslüman olmayan Hâşimoğullarına da boykot uygulamasının sebebi nedir?

.....

.....

17. Taifliler kendilerini İslam'a davet eden ve destek isteyen Peygamber Efendimizi nasıl karşıladılar?

.....

.....

18. Yesribliler İkinci Akabe Biati'nde Peygamberimize^(s.a.v.) hangi konularda söz vermişlerdir?

.....

.....

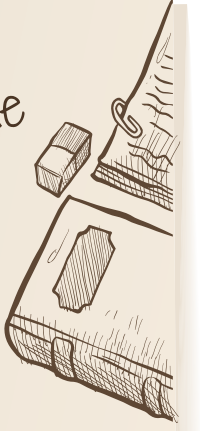
19. Allah Resulü^(s.a.v.) hicret yolculuğu için ne gibi tedbirler almıştır?

.....

.....

Ölçme ve Değerlendirme

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

20. Gizli davet dönemi ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Hz. Peygamber bu dönemde yalnızca güvendiği kişileri ve yakın çevresini İslam'a davet etmiştir.
- B) Hz. Ömer bu dönemde Müslüman olmuştur.
- C) Hz. Peygamber bu dönemde akrabalarına yemek vererek onları İslam'a davet etmiştir.
- D) Bu dönem bir yıl kadar sürmüştür.
- E) Hz. Peygamber bu dönemin sonunda Taif'e giderek destek istemiştir.

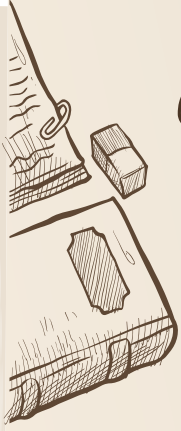
21. "Hz. Peygamber onu kölelikten azat edip ailesine almıştır. Daima Resulullah'ın^(s.a.v.) yakınında bulunmuş ve İslam'a davet edilince tereddüt etmeyip ilk Müslümanlardan olmuştur. Hz. Peygamber'in zorlu Taif yolculuğunda ona eşlik etmiş, Taiflilerin saldırılarına karşı Peygamber Efendimize siper olmuştur."

Yukarıda tanıtılan sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Ebu Bekir
- B) Zübeyr b. Avvam
- C) Zeyd b. Hârise
- D) Mus'ab b. Umeyr
- E) Erkam b. Ebi'l-Erkam

22. Aşağıdakilerden hangisi müşriklerin İslam tebliğine karşı çıkmasının sebeplerinden biri değildir?

- A) İslam'ın zengin fakir, hür köle ayrımı yapmaması
- B) Ahiret inancını kabul etmek istememeleri
- C) Statü ve zenginliklerini kaybetme korkusu
- D) Hz. Peygamber'e olan güvensizlikleri
- E) Peygamberimizin^(s.a.v.) zengin biri olmaması

Ölçme ve Değerlendirme

23. “Ey Kavmim! Hac sebebiyle gelen Araplar Muhammed’i soruyorlar. Kiminiz şair kiminiz sihirbaz kiminizse kâhin ve mecnun diyerek onun hakkında farklı cevaplar veriyorsunuz. Hâlbuki insanlar bu vasıfların bir arada olamayacağını biliyor. Bu sebeple onun hakkında görüş birliğine varmalı ve birbirinizi yalanlamamalısınız...”

Müşriklerden Velid b. Muğire’nin yaptığı yukarıdaki konuşmadan çıkarılacak en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Peygamberimizi^(s.a.v.) görmek için şehir dışından gelen insanlar vardı.
- B) Müşriklerden bazıları Peygamberimizi^(s.a.v.) sihirbazlıkla itham ediyordu.
- C) Müşrikler Velid b. Muğire’nin sözüne itibar ediyorlardı.
- D) Müşrikler Peygamberimizi^(s.a.v.) kötüleme hususunda zorluk çekiyorlardı.
- E) Peygamberimizin^(s.a.v.) delirmiş olduğunu iddia eden müşrikler de vardı.

24. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimize miraçta bahşedilen lütuflar arasında yer almaz?**

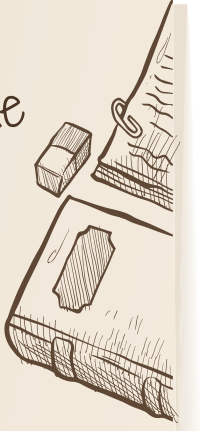
- A) Rabb’imizin huzuruna kabul edilmiş olması
- B) Beş vakit namazın farz kılınması
- C) Bakara suresinin son iki ayetinin vahyedilmesi
- D) Kendisine cennet ve cehennem gösterilmesi
- E) Kendisine peygamberlik görevi verilmesi

25. **Ranuna Vadisi’ni İslam tarihi açısından önemli kılan sebep aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Hicret esnasında Peygamberimizin^(s.a.v.) buradaki mağarada gizlenmesi
- B) İlk mescidin burada inşa edilmesi
- C) Müşriklerin Hz. Peygamber ile mücadele kararlarını burada alması
- D) Hz. Ömer’in burada Müslüman olması
- E) Resulullah’ın^(s.a.v.) ilk cuma namazını burada kıldırması

Ölçme ve Değerlendirme

“Hicret hem İslam hem de dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir. Bu olayda Hz. Peygamber’in ve Müslümanların fedakârlığına dair çok güzel örnekler bulmak mümkündür. Muhacirler Mekke’den sadece yanlarına alabildikleri bir kısım eşya ile hareket ediyorlar; doğal olarak yurt, ev bark ve hayvan sürülerini Mekke’de bırakıyorlardı. Dolayısıyla muhacirlerin mali kayıpları büyüktü. Fakat fedakârlıkta bulunmaktan hiç de çekinmiyorlardı.

Hicretin yegâne amacı işkence ve sıkıntılardan kurtulmak değildi. Hz. Peygamber ve sahabeyi Medine’ye hicret için harekete geçiren esas unsur, İslam’ın oradaki parlak geleceğiydi. Yoksa Müslümanlar Medine’de de sıkıntılara maruz kalmışlar ve çeşitli güçlüklerle karşılaşmışlardır. Şu kadar var ki Mekke’de müşriklerin eziyetlerine karşı sabır tavsiye edilirken Medine Dönemi’nde misilleme hakkı verilmiştir. Bu hak gerektiğinde canlarını ve mallarını ortaya koymalarını gerektiriyordu. Zira Bedir, Uhud, Hendek ve Huneyn savaşlarında ölüm kalım mücadelesi vermişlerdir.

Hicret, Resul-i Ekrem’in sebeplere bağlılığa son derece önem verdiğini göstermektedir. Evinden çıktığı andan itibaren ‘yanıltıcı bir rota çizerek’ Mekke müşriklerinin hile ve tuzaklarından kurtulmuş, dakik bir strateji sayesinde Medine’ye ulaşmıştır. Bu noktada Allah’ın^(c.c.) yardım ve desteğinin de unutulmaması gerekir. Fakat sebeplere olabildiği ölçüde bağlı kalmış ve tedbiri elden bırakmamıştır.

Hicrette Peygamber’in^(s.a.v.) irade sahibi ve sabırlı olma, Allah’a^(c.c.) sonsuz güven duyma, ümitsizliğe kapılmama, sükûneti muhafaza, bağışlama ve cesaret gibi vasıflarından her biri için davranış örnekleri bulunmaktadır. Bunlar her Müslüman için birer düsturdur. Hicret, Müslümanların tarihe bakışını etkilemiştir. Öneminden dolayı Hz. Ömer zamanında takvim başı olarak kabul edilmiştir.”

(İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed^(s.a.v.) ve Evrensel Mesajı, s. 127-128.)

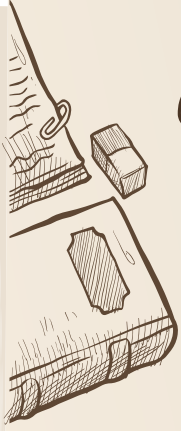
26, 27 ve 28. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

26. Hicretin sebep ve sonuçları bağlamında muhacirlerin fedakârlığını yorumlayınız.

.....

.....

.....

Ölçme ve Değerlendirme

27. Hz. Peygamber'in hicretini, sebeplere olabildiği ölçüde bağlı kalma ve tedbiri elden bırakmama prensibi bağlamında yorumlayınız.

.....

.....

.....

28. Aşağıdakilerden hangisi hicret hadisesinde ortaya konan davranış örneklerinden biri değildir?

- A) İrade
- B) Sabır
- C) Cesaret
- D) Tevekkül
- E) Tevazu